

УДК 373.3.091.3-027.31:373.3.091.64

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.14.114

КИСЛА Оксана Федосіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6267-6693>

e-mail: oshagro@gmail.com

КОВАЛЬ Вікторія Олександрівна –

кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3673-2583>

e-mail: kovalchernigov@gmail.com

ЧАЙЧЕНКО Валентина Федорівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1046-5018>

e-mail: chaychenko@ukr.net

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: РЕАЛІЗАЦІЯ В ПІДРУЧНИКАХ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

КИСЛА Оксана Федосіївна, КОВАЛЬ Вікторія Олександрівна, ЧАЙЧЕНКО Валентина Федорівна. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: РЕАЛІЗАЦІЯ В ПІДРУЧНИКАХ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається проблема реалізації сучасних педагогічних технологій у шкільних підручниках для початкової школи в контексті реформування освіти в Україні. Підкреслено важливість оновлення змісту навчання та осучаснення підручників як ключового засобу організації навчального процесу. Наголошено, що реалізація технологічного підходу підвищує ефективність навчання, сприяє формуванню ключових компетентностей та розвитку самостійної творчої особистості учня. Підкреслено важливість врахування вікових особливостей дітей та доцільності використання технологій.

Ключові слова: сучасні педагогічні технології, підручники для початкової школи, інтегрований курс «Я досліджую світ», математика, початкова школа, методика викладання у початковій школі, інтерактивні технології, проектні технології, ігрові технології.

KYSLA Oksana Fedosiivna, KOVAL Viktoriia Oleksandrivna, CHAICHENKO Valentyna Fedorivna. MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES: IMPLEMENTATION IN PRIMARY SCHOOL TEXTBOOKS

The article examines the problem of implementing modern pedagogical technologies in primary school textbooks within the context of educational reform in Ukraine. The importance of updating the content of education and modernizing textbooks as a key means of organizing the educational process is emphasized.

The aim of the article, which is to explore the didactic possibilities of school textbooks regarding the application of modern pedagogical technologies in teaching primary school students, is revealed.

The main focus is on the analysis of the representation of interactive, game-based, project-based technologies in modern textbooks for various subjects (mathematics, «I Explore the World»).

Specific examples of tasks aimed at active interaction, dialogue, problem-solving situations, and game-based activities are provided.

The conclusions emphasize that the implementation of a technological approach increases the effectiveness of learning, contributes to the formation of key competencies and the development of an independent creative personality of the student. The importance of considering the age characteristics of children and the appropriateness of using technologies, as well as the need to preserve their emotional health, is underscored. The key criterion for selecting technologies is defined as their focus on the formation of competencies defined by the State Standard of Primary General Secondary Education.

Keywords: *modern pedagogical technologies, textbooks for primary school, integrated course «I Explore the World», mathematics, primary school, teaching methodology in primary school, interactive technologies, project technologies, gamification.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Ключовим засобом організації навчального процесу традиційно виступає шкільний підручник. В умовах освітніх реформ в Україні особлива увага приділяється оновленню змісту навчання, як наслідок, осучасненню підручників. Розробка ефективного шкільного підручника є важливим завданням для експертів у галузі педагогіки, психології, профільних методик.

Однією з інновацій Нової української школи є проведення конкурсного відбору шкільних підручників, у якому вчителі закладів освіти здійснюють їх відбір, оскільки це надає можливості забезпечити школи якісними та ефективними навчальними інструментами.

Сучасний підручник виконує не лише традиційні функції – інформаційна, розвивальна, мотиваційна, виховна, а й має технологічну спрямованість. О. Савченко зазначає, що однією з тенденцій сучасного підручникотворення в початковій школі є реалізація в підручнику певної педагогічної технології [23, с. 93]. Я. Кодлюк визначає структурні компоненти технологічності підручників для початкової школи і акцентує на узгодженості підручника з технологіями навчання, зокрема на відображення у підручнику особистісно орієнтованих технологій навчання – технології організації навчальної співпраці, технології диференційованого навчання, ігрової навчальної технології, природовідповідних технологій [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалізацію завдань формування ключових компетентностей учнів початкової школи можливо забезпечити через вдале поєднання традиційних методів і новітніх технологій. Сучасний підручник покликаний допомогти вчителю зробити освітній процес більш якісним та технологічним.

Професіоналізм учителя полягає не лише в запасі загальних педагогічних і спеціальних знань, а й у майстерності передати їх учням,

тому сучасний вчитель повинен володіти новітніми технологіями навчання, вміти аналізувати і обирати підручники, які допоможуть реалізувати власний методичний стиль.

Сучасні дослідження науковців присвячені визначенню місця і функцій підручника (О. Савченко, Я. Кодлюк), тенденцій у його побудові й розробленні методичного апарату залежно від специфіки навчального предмета, вікових особливостей учнів, змін у методологічних, нормативних вимогах (М. Бурда, О. Ляшенко, О. Савченко).

Питання реалізації компетентнісного підходу у шкільних підручниках досліджують М. Бурда, М. Вашуленко, М. Головкин, Н. Голуб, Г. Шелехова.

На думку Т. Пушкарьової, навчальна книга повинна відповідати змісту освіти, бути концептуальною, цілісною, гнучкою, орієнтованою, технологічною й економічною [21, с. 149]. Як наголошує С. Трубачева [26], функції сучасного підручника спрямовані передусім на формування освітніх компетентностей учнів і є важливими для реалізації основних етапів педагогічних технологій в освітньому процесі через організацію навчально-інформаційної, творчої, комунікативної, проектної, дослідницької, рефлексивної, емоційно-ціннісної, оцінної діяльності учнів.

Сучасні педагогічні технології навчання також активно обговорюються у наукових колах. Проблеми підготовки вчителя початкових класів до використання технологій навчання присвячено наукові роботи І. Дичківської, О. Кіяшко, О. Пехоти, С. Сисоєвої.

Розробкою теоретичних основ використання інтерактивних технологій займалися українські науковці І. Богданова, О. Комар, П. Матвієнко, О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сиротенко; проблемне навчання – В. Павленко, О. Грошovenко, Ю. Сенько, М. Швардак; проектне навчання – О. Дубасенюк, А. Капля, С. Купчак, О. Онопрієнко; мультимедійні технології – В. Лапінський, О. Пін-

чук, О. Литвиненко, В. Коваленко; ігрові – Л. Коваль, А. Макаренко, О. Любченко, О. Шевчук тощо.

Не зважаючи на значний інтерес науковців до проблеми використання сучасних педагогічних технологій у освітньому процесі початкової школи, залишається недостатньо вивченим питання реалізації педагогічних технологій у сучасних підручниках, що потребує подальшого вивчення та визначає мету статті.

Мета статті – дослідити дидактичні можливості шкільних підручників щодо застосування сучасних педагогічних технологій під час навчання учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Концепції Нової української школи передбачено оновлення змісту освіти, що спрямовано на новий освітній результат: формування компетентностей, вміння здобувати і застосовувати знання у нових навчальних та життєвих ситуаціях, реалізацію принципів, зорієнтованих на розкриття особистісних можливостей та інтересів учнів з метою формування успішної, цілеспрямованої, самостійної, інтелектуально розвинутої, ініціативної особистості учня, здатної нестандартно та творчо мислити, розв'язуючи завдання у будь-яких життєвих ситуаціях [14].

Досвід учителів засвідчує, що підвищення якості освіти, як це передбачено Концепцією НУШ, можна забезпечити за допомогою впровадження в освітній процес початкової школи інноваційних підходів до навчання й сучасних педагогічних технологій, починаючи вже з перших днів перебування дитини в школі.

Сьогодні існує понад 300 визначень поняття «педагогічні технології». У практиці шкіл часто розуміють будь-яку інновацію. Проте, при побудові освітнього процесу на засадах технологічного підходу, слід розуміти, що педагогічна технологія – це чіткий алгоритм спільних дій вчителя та учнів, які систематично діагностуються для досягнення конкретної мети. Систематична діагностика передбачає постійне вимірювання освітніх досягнень учнів на всіх етапах впровадження технології – від початкового до підсумкового. Отже, педагогічна технологія – це оптимальний спосіб досягнення навчальних цілей вчителем та учнями на основі педагогічних вимірювань з використанням відповідних методів.

Педагогічні технології почали впроваджуватися в початковій школі України з кінця 60-х років XX століття, хоча тоді під ними розуміли будь-які покращення освітнього процесу. У 80-х роках набули поширення інформаційно-комунікаційні технології, а з початку XXI століття педагогічні технології розглядаються як принципово нова система навчання, на що акцентує і Концепція Нової української школи.

Важливо зазначити, що в початковій школі використовується велика кількість різноманітних технологій, але спеціальної класифікації технологій для початкової освіти поки що не існує. У сучасній початковій школі важливим критерієм класифікації має бути спрямованість на формування компетентностей та наскрізних умінь. Однак, заслуговує на увагу класифікація технологій М. Чепіль та Н. Дудник. Вони виокремлюють такі технології, як: загальнопедагогічні, предметні, галузеві, локальні, модульні та вузькодидактичні [27, с.18].

В результаті аналізу типових освітніх програм для початкової школи [25], визначено пріоритет в НУШ має надаватись інтерактивним технологіям навчання, що реалізується як кооперативне навчання, дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти; сюжетно-рольові ігри, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

З метою вивчення досвіду вчителів щодо реалізації сучасних технологій навчання у початковій школі було проведено опитування педагогів з різним досвідом роботи. В опитуванні взяли участь 38 вчителів початкових класів, які здобувають освітній ступінь «магістр» в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка 2022-2025 р.р. та 23 здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Початкова освіта» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова в рамках впровадження навчального курсу «Технології навчання освітніх галузей у початковій школі». Аналіз результатів опитування показав, що 84% педагогів початкової ланки надають перевагу інтерактивним технологіям, 82% – проєктній технології навчання, 75% – гейміфікації (Рис. 1). Серед запропонованих технологій щодо використання на уроках «Я досліджую світ» найменше вчителі використовують технології розвитку критичного мислення та технологію проблемного навчання (25% та 36% відповідно).

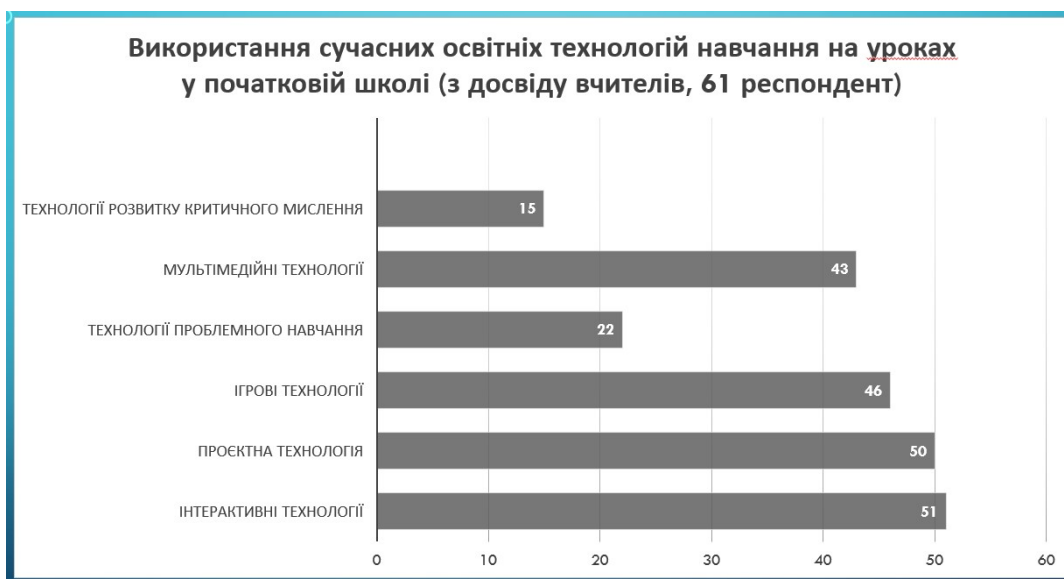

Рис. 1. Використання сучасних педагогічних технологій навчання на уроках у початковій школі.

Тому зупинимось на розкритті лише окремих технологій, які найчастіше реалізуються у початковій школі і відображено у підручниках математики та інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Найбільш поширеними в освітньому процесі початкової школи є інтерактивні технології, про що зазначило й опитування учителів. Суть їх полягає у формуванні компетентностей молодших школярів шляхом взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Це таке навчання (колективне, кооперативне, у співпраці) за якого і вчителі, і учні є його суб'єктами.

Слово «інтерактив», як пояснюють О. Пометун та Л.Пироженко, прийшло до нас з англійської від слова «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [20].

Інтерактивна педагогічна технологія реалізує функцію сумісної пізнавальної діяльності спілкування. Відзначимо, що виходячи з класифікації педагогічних технологій в назві технології відображаються основні її якості, принципова ідея, сутність даної системи навчання і, насамкінець, основний напрямок модернізації навчально-виховного процесу [19]. Інтерактивними можна назвати ті технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії учнів у процесі навчання, створення атмосфери співпраці [22].

Важливою ознакою інтерактивних технологій є вища активність учнів, ніж учителя. Педагог виступає як координатор, організатор освітнього процесу, але ця його роль залишається непомітною, а в той же час яскраво проявляються самостійність та організаторські здібності саме школярів.

В підручниках початкової школи представлені різноманітні завдання, спрямовані на взаємодію. При цьому пропонуються завдання як для роботи у групі, парі, так і індивідуально: обговоріть у парі, виконайте завдання у групі, поділіться інформацією з однокласниками, виконайте завдання разом з батьками. Наприклад, у підручнику «Я досліджую світ» [7, с. 11] автори пропонують учням завдання: «Обговоріть. Яких правил варто дотримуватись під час спілкування. Як поводитись, коли погляди співрозмовників не збігаються?» В іншому підручнику [5, с. 47] учням радять виконати завдання: «У групі спробуй передбачити наслідки порушення правил поширення приватної та публічної інформації». У підручниках з математики теж є завдання для групової роботи. Наприклад, «Поміркуй, обговори завдання з однокласником або однокласницею. Виконайте разом. Перевірте результати один в одного» [16, с. 5].

Дійсно у підручниках представлено багато завдань, які спонукають до діалогу, висловлення думки: висловіть свою думку, обґрунтуйте твердження, доведіть істинність думки, поміркуйте. На сучасному етапі в освітній процес впроваджуються й апробовані технології, такі як асоціативний куш, мікрофон, мозковий штурм, сенкан, карта персонажів, семантична карта та ін. Дітям пропонується створити мапу думок, паву-

тинку ідей, дерево рішень, а підручник і групові завдання у ньому допомагають полегшити організацію освітнього процесу для вчителя і урізноманітнити його для учня.

Багато уваги у сучасних підручниках приділено проєктній технології. Метод проєктів започаткований американським філософом-педагогом Дж. Дьюї у 20-х роках минулого століття. Провідним принципом цієї технології є «навчання через діяльність», тому вона є однією з перспективних складових освітнього процесу бо створює умови для творчого саморозвитку та само-реалізації учнів, формує у них життєві компетентності: полікультурні, мовленнєві, інформаційні та ін. Самостійне здобуття знань учнів, їх систематизація, можливість орієнтуватись в інформаційному просторі, бачити проблему й ухвалювати рішення відбувається саме через упровадження методу

проєктів. І це суттєво збагачує навчальний процес Нової української школи та змінює традиційний погляд на навчання [18, с. 15].

Учням пропонуються різноманітні проєкти як групові, так і індивідуальні, розкривається методика, етапи виконання (рис. 2). Так, у підручнику «Я досліджую світ» [6] учням рекомендовано проєкт «Пізнаємо Україну»: «Разом з однокласниками виготовте макет карти (мапи) України». У проєкті перераховано необхідні матеріали, представлений алгоритм його виконання [6]. Є проєктна діяльність, як у підручниках з математики («Мій бюджет» [24]), «Мовою математики про наші вподобання» [1], так і у підручниках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (наприклад: «Сад на підвіконні», «Наші домашні улюбленці» [13].

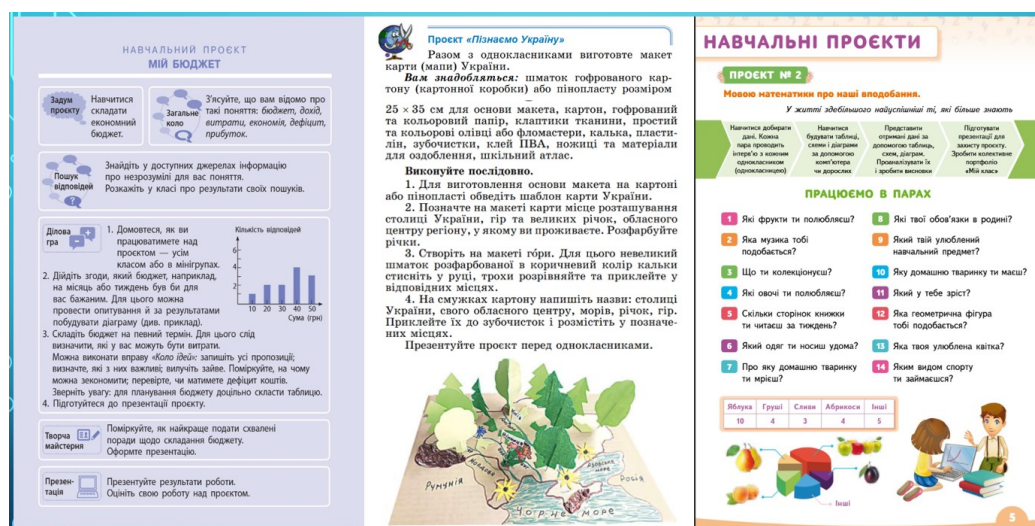

Рис. 2. Проєктна діяльність у підручниках початкової школи [24; 1; 6].

У початковій школі, з огляду на вікові особливості молодших школярів, активно використовуються ігрові технології, відомі як гейміфікація або ігрофікація. Це передбачає інтеграцію елементів ігор у навчальний процес та інші неігрові сфери. Сторінками підручників учнів супроводжують вигадані або казкові герої (Професор Лісовенко – знавець природи, хлопчик Розумник – знавець сучасного і минулого людства, дівчинка Ідейка – майстриня і рукодільниця [10, с. 3]), зустрічаються завдання з казковим або ігровим сюжетом, пропонується пограти в гру (Пограйте в українську народну гру, у яку грали ваші дідуся і бабусі [3, с. 69]), на форзаці пропонується настільна гра «Подорож Україною», рольові ігри

(розподіліть ролі і програвте ситуацію), багато дидактичних ігор (чарівні квадрати, лабіринти, головоломки, виключення зайвого, «Впіймай звук» (Рис. 3). У підручнику для 3 класу запропоновано завдання «Граємо у театр» [13, с. 109]. Мета даної гри розіграти виставу в ляльковому театрі за мотивами проєкту, створеного у середовищі Скретч. Далі учням пропонується «Порядок виконання», рекомендовано «Розробити власний сценарій проєкту Скретч і лялькової вистави». Такі завдання формують не тільки предметну (інформатичну) компетентність, а й сприяють розвитку творчих здібностей учнів, фантазії, тобто формують у молодших школярів наскрізні вміння.

Рис. 3. Приклади застосування гри у підручниках «Я досліджую світ» [28; 17].

З упровадженням Концепції «Нова українська школа» в початковій освіті зростає використання сучасних інноваційних технологій. Їхня мета – зробити навчання ефективнішим, підвищити якість початкової освіти та сприяти розвитку самостійної і творчої особистості молодшого школяра. Вчителям початкових класів пропонується такі новітні технології: сторітеллінг, РАФТ, скрайбінг, кроссенс.

Необхідно відмітити, що у всіх підручниках є зручний апарат орієнтування, який містить сигнальні піктограми з поясненням. Найчастіше ці символи якраз вказують на завдання за сучасними технологіями, наприклад:

- Міркуємо як дослідник [6]; проводимо спостереження, досліді, вимірювання [8];
- Працюй у парі; працюй у групі [2]; обговорюємо і діємо разом у парах і групах [8];
- Навчаємось у грі, аналізуємо цікаві факти [8]; ігри з Лего [3].

Реалізація особистісно зорієнтованого підходу в освіті потребує включення нової функції підручника – компетентісно орієнтованої, що передбачає набуття учнями різних компетентностей, в тому числі і формування soft skills [11]. Для досягнення цієї мети підручники Нової української школи містять завдання, які: створюють умови для активної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу; розвивають комунікативні вміння; передбачають проектну діяльність; мають творчий характер та спрямовані на розвиток критичного мислення; заохочують роботу в парах і малих

групах для обміну думками та враженнями; навчають оцінювати ситуації, робити власний вибір та формують ціннісне ставлення до світу; розвивають здібності, нахили та творчість учнів.

Застосування сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі обов'язково впливає розвиток критичного мислення учнів. Для цього автори підручників пропонують групові форми роботи, що передбачають: завдання, що спонукають до висловлення власної думки; створюють ситуації вибору та особистої відповідальності; моделювання життєвих ситуацій, створення ситуацій успіху; завдання, що передбачають оцінювання ситуації та вибір власної позиції.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Реалізація технологічного підходу в освітньому процесі значно підвищує його ефективність, забезпечує формування в молодших школярів життєво важливих компетентностей та ключових умінь, сприяє розвитку самостійної творчої особистості учня. Однак при доборі педагогічних технологій слід враховувати вікові й психологічні особливості дітей, доцільність їх використання під час вивчення тієї чи іншої навчальної дисципліни або окремої теми.

Необхідно навчити учнів застосовувати отримані знання та вміння для розв'язання реальних проблем і життєвих ситуацій. Сучасні підручники включають завдання, що базуються на досвіді учнів та відповідають їхнім інтересам; забезпечують практичне опрацювання теоретичного матеріалу; передбачають реалізацію навчальних проектів у

класі та поза його межами; формують здатність до практичної діяльності та прикладного застосування знань для вирішення повсякденних проблем. Підручник, крім традиційних, виконує ще й організаційну функцію, допомагає вчителю побудувати освітній процес, використовуючи сучасні педагогічні технології.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Бевз В. Г., Васильєва Д. В. Математика: підручник для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020.
- Будна Н. О., Гладюк Т. В., Заброцька С. Г., Шост Н. Б. *Я досліджую світ*. Підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 1. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. 160 с.
- Волощенко О. В., Козак О. П., Остапенко Г. С. *Я досліджую світ*: підручник для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Київ: Світич, 2018.
- Волощенко О. В., Козак О. П., Остапенко Г. С. *Я досліджую світ*: підручник для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Київ: Світич, 2020.
- Гільберт Т., Тарнавська С., Павич Н. *Я досліджую світ*. Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 1. Київ: «Генеза», 2019. 144 с.
- Гільберт Т., Тарнавська С., Павич Н. *Я досліджую світ*: підручник для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Київ: Генеза, 2021.
- Грушинська І. В., Хитра З. М. *Я досліджую світ*. Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 1. Київ: УОВІД «Оріон», 2019. 144 с.
- Грушинська І. В., Хитра З. М., Дробязко І. І. *Я досліджую світ*. Підручник для 4 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1. Київ : УОВІД «Оріон», 2021. 160 с.
- Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 15.05.2025).
- Жаркова І., Мечнік Л., Роговська Л., Пономарьова Л., Антонов О. та ін. *Я досліджую світ*. Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 1. Тернопіль : Підручники і посібники», 2019. 128 с.
- Кисла О. Ф., Коваль В. О. Проблема підручникотворення в Україні: сучасний підручник – який він? *NewInception*, № 1-2 (7-8) (2023), с. 22–29. DOI: 10.5281/zenodo.7102079
- Кодлюк Я. П. *Шкільний підручник як модель процесу навчання: історія, теорія, практика: результати науково-дослідної роботи (2008–2013 рр.)*. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2014. 46 с.
- Корнієнко М. М., Крамаровська С. М., Зарецька Т. І. *Я досліджую світ*. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 2. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 112 с.
- Лисогор Л. П., Павлик О. А., Харламова Т. Б. Науково-методична оцінка якості сучасного підручника як показник професійної компетентності вчителя НУШ. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 2020. № 2, С. 84–92.
- Лисогор Л., Берендєєв С., Косенчук Ю. *Використання освітніх онлайн-матеріалів: сучасні підходи і технології Нової української школи*. Вип. 1: Навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 117 с.
- Логачевська С. П., Логачевська Т. А., Комар О. А. *Математика*. Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 1. Київ: Літера ЛТД, 2020. 112 с.
- Морзе Н. В., Барна О. В. *Я досліджую світ*: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ: Оріон, 2020.
- Організація проєктної діяльності екологічного спрямування в початковій школі: навчально-методичний посібник / упорядники Коваль О. В., Карпенко О. Ф. Чернігів, 2020. 96 с.
- Педагогічні технології: теорія та практика: навч.-метод. посіб. / за ред. проф. М. В. Гриньової. Полтава: АСМІ, 2006. 230 с.
- Пометун О. І., Пирожено Л. В. *Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / за ред. О. І. Пометун*. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
- Пушкарьова Т. О. Деякі особливості укладання модульно-інтегрованого навчального підручника в контексті осучаснення освітнього середовища. *Проблеми сучасного підручника*, 2022. № 28, С. 145–154.
- Рябенко С. Інтерактивні технології навчання у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя біології. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, Вип. 36, С. 64–70.
- Савченко О. *Дидактика початкової освіти*: підручник. Київ: Грамота, 2012.
- Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. *Математика*: підручник для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Харків: Вид-во «Ранок», 2020.
- Типові освітні програми. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення: 15.05.2025).
- Трубачева С. Е. Можливості шкільного підручника у реалізації педагогічних технологій в старшій школі. *Проблеми сучасного підручника*, 2018. № 21, С. 404–411.
- Чепіль М. М., Дудник Н. З. *Педагогічні технології: навчальний посібник*. Київ: Академвидав, 2012. 224 с.
- Я досліджую світ: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2 частинах) / за ред. М. Вашуленка, Г. В. Ломаковської, Т. П. Єресько, Г. О. Проценко*. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020.

REFERENCES

1. Bevz, V. H., & Vasylieva, D. V. (2020). *Matematyka: pidruchnyk dlia 3 kl. zakl. zahal. sered. osvity (u 2-kh chast.)* [Mathematics: textbook for 3rd grade of general secondary education (in 2 parts)]. Kyiv.
2. Budna, N. O., Hladiuk, T. V., Zabrotska, S. H., & Shost, N. B. (2021). *Ya doslidzhuu svit. Pidruchnyk dlia 4 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh) : Chastyna 1.* [I explore the world. Textbook for grade 4 of secondary education institutions (in 2 parts): Part 1]. Kyiv.
3. Voloshchenko, O. V., Kozak, O. P., & Ostapenko, H. S. (2018). *Ya doslidzhuu svit: pidruchnyk dlia 1 kl. zakl. zahal. sered. osvity (u 2-kh chast.)*. [I explore the world: a textbook for grade 1 of general secondary education (in 2 parts)]. Kyiv.
4. Voloshchenko, O. V., Kozak, O. P., & Ostapenko, H. S. (2020). *Ya doslidzhuu svit: pidruchnyk dlia 3 kl. zakl. zahal. sered. osvity (u 2-kh chast.)*. [I explore the world: a textbook for 3rd grade of general secondary education (in 2 parts)]. Kyiv.
5. Hilbert, T., Tarnavska, S., & Pavych, N. (2019). *Ya doslidzhuu svit. Pidruchnyk dlia 2 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh) : Chastyna 1* [Textbook for 2nd grade of general secondary education institutions (in 2 parts): Part 1]. Kyiv.
6. Hilbert, T., Tarnavska, S., & Pavych, N. (2021). *Ya doslidzhuu svit: pidruchnyk dlia 4 kl. zakl. zahal. sered. osvity (u 2-kh chast.)*. [I explore the world: a textbook for the 4th grade of general secondary education (in 2 parts)]. Kyiv.
7. Hrushchynska, I. V., & Khytra, Z. M. (2019). *Ya doslidzhuu svit. Pidruchnyk dlia 2 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh) : Chastyna 1* [I Explore the World]. Kyiv.
8. Hrushchynska, I. V., Khytra, Z. M., & Drobyazko, I. I. (2021). *Ya doslidzhuu svit. Pidruchnyk dlia 4 klasu ZZSO (u 2-kh chastynakh) : Chastyna 1.* [I explore the world. Textbook for grade 4 of the ZZSO (in 2 parts): Part 1]. Kyiv.
9. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2018, Liutyi 21). *Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity (Postanova № 87).* [State Standard of Primary Education (Resolution No. 87)].
10. Zharkova, I., Mechnik, L., Rohovska, L., Ponomarova, L., & Antonov, O. et al. (2019). *Ya doslidzhuu svit. Pidruchnyk dlia 2 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh) : Chastyna 1.* [I explore the world. Textbook for the 2nd grade of secondary education institutions (in 2 parts): Part 1]. Ternopil.
11. Kysla, O. F., & Koval, V. O. (2023). *Problema pidruchnykotvorennia v Ukraini: suchasnyi pidruchnyk – yakyi vin?* [The Problem of Textbook Creation in Ukraine: What is a Modern Textbook?].
12. Kodliuk, Ya. P. (2014). *Shkilnyi pidruchnyk yak model protsesu navchannia: istoriia, teoriia, praktyka: rezultaty naukovo-doslidnoi roboty (2008–2013 rr.)* [School Textbook as a Model of the Learning Process: History, Theory, Practice: Results of Research Work (2008–2013)]. Ternopil.
13. Korniienko, M. M., Kramarovska, S. M., & Zaretska, T. I. (2020). *Ya doslidzhuu svit. Pidruchnyk dlia 3 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh) : Chastyna 2.* [I explore the world. Textbook for the 3rd grade of secondary education institutions (in 2 parts): Part 2]. Kharkiv.
14. Lysohor, L. P., Pavlyk, O. A., & Kharlamova, T. B. (2020). *Naukovo-metodychna otsinka yakosti suchasnoho pidruchnyka yak pokaznyk profesiinoi kompetentnosti vchytelia NUSH.* [Scientific and Methodological Evaluation of the Quality of a Modern Textbook as an Indicator of the Professional Competence of a NUSH Teacher].
15. Lysohor, L., Berendieiev, S., & Kosenchuk, Yu. (2023). *Vykorystannia osvitnikh onlain-materialiv: suchasni pidkhody i tekhnologii Novoi ukrainskoi shkoly. Vyp. 1: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [Using Educational Online Materials: Modern Approaches and Technologies of the New Ukrainian School]. Kyiv.
16. Lohachevska, S. P., Lohachevska, T. A., & Komar, O. A. (2020). *Matematyka. Pidruchnyk dlia 2 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh) : Chastyna 1.* [Mathematics. Textbook for the 2nd grade of secondary education institutions (in 2 parts): Part 1]. Kyiv.
17. Morze, N. V., & Barna, O. V. (2020). *Ya doslidzhuu svit: pidruchnyk dlia 3 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh). Ch. 2.* [I explore the world: a textbook for the 3rd grade of secondary education institutions (in 2 parts). Part 2]. Kyiv.
18. Koval, O. V., & Karpenko, O. F. (Comps.). (2020). *Orhanizatsiia proiektnoi diialnosti ekolohichnoho spriamuvannia v pochatkovii shkoli.* [Organization of environmental project activities in primary school]. Chernihiv.
19. Hryn'ova, M. V. (Ed.). (2006). *Pedahohichni tekhnologii: teoriia ta praktyka.* [Pedagogical Technologies: Theory and Practice].
20. Pometun, O. I., & Pyrozhenko, L. V. (2004). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnologii navchannia.* [Modern lesson. Interactive learning technologies]. Kyiv.
21. Pushkarova, T. O. (2022). *Deiaki osoblyvosti ukladannia modulno-intehrovanooho navchalnoho pidruchnyka v konteksti osuchasennia osvitnoho seredovyscha* [Some features of compiling a modular-integrated textbook in the context of modernizing the educational environment].
22. Riabchenko, S. (n.d.). *Interaktyvni tekhnologii navchannia u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia biologii.* [Interactive learning technologies in the formation of professional competence of a future biology teacher].
23. Savchenko, O. (2012). *Dydaktyka pochatkovoi osvity.* [Didactics of primary education]. Kyiv.
24. Skvortsova, S. O., & Onoprienko, O. V. (2020). *Matematyka: pidruchnyk dlia 3 kl. zakl. zahal. sered. osvity (u 2-kh chast.)*. [Mathematics: textbook for 3rd grade of general secondary education (in 2 parts)]. Kharkiv.
25. *Typovi osvitni prohramy.* (2025). [Typical educational programs].
26. Trubacheva, S. E. (2018). *Mozhlyvosti shkilnoho pidruchnyka u realizatsii pedahohichnykh tekhnologii v starshii shkoli.* [Possibilities of a school textbook in the implementation of pedagogical technologies in high school].

27. Chepil, M. M., & Dudnyk, N. Z. (2012). *Pedahohichni tekhnolohii*. [Pedagogical technologies]. Kyiv.
28. Vashulenko, M., Lomakovska, H. V., Yeresko, T. P., & Protsenko, H. O. (Eds.). (2020). *Ya doslidzhuu svit: pidruchnyk dlia 3 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2 chastynakh)*. [I explore the world: a textbook for grade 3 of secondary education institutions (in 2 parts)]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КИСЛА Оксана Федосіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Наукові інтереси: практична підготовка майбутніх учителів початкової школи, професійний розвиток педагога, підручничотворення, технології навчання у початковій школі, управління освітнім процесом у початковій школі.

КОВАЛЬ Вікторія Олександрівна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Наукові інтереси: реалізація компетентнісного підходу в НУШ, методика викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ», формування природознавчої та екологічної компетентностей майбутніх учителів, впровадження STEM-проектів у початковій школі.

ЧАЙЧЕНКО Валентина Федорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки, Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: сучасні технології навчання у початковій школі, методика викладання математичної освітньої галузі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KYSLA Oksana Fedosiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium».

Circle of scientific interests: practical training of future primary school teachers, professional development of a teacher, textbook creation, teaching technologies in primary school, management of the educational process in primary school.

KOVAL Viktoriia Olexandrivna – Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium».

Circle of scientific interests: implementation of the competence-based approach in New Ukrainian School, teaching methodology for the integrated course «I Explore the World», fostering natural science and environmental competencies of future teachers, implementation of STEM projects in primary school.

CHAICHENKO Valentyna Fedorivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary Education and Innovative Pedagogy, Dragomanov Ukrainian State University.

Circle of scientific interests: modern teaching technologies in primary school, methodology of teaching the mathematical educational branch.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2025 р.

УДК 37.378

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2025.14.122

КОРЯКІНА Ірина Вікторівна –

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри теорії і методики дошкільної освіти

Глухівського національного педагогічного університету

імені Олександра Довженка

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8917-5541>

e-mail: koriakina2021@gmail.com

ВЗАЄМОДІЯ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ АРТ ТЕРАПІЇ

КОРЯКІНА Ірина Вікторівна. ВЗАЄМОДІЯ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ АРТ ТЕРАПІЇ

У статті висвітлено взаємодію дошкільної і початкової освіти у формуванні здоров'язбережувальної компетентності дітей засобами арт терапії. Визначено